

Nr 182.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om vapenöfningar under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 för utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfningar); gifven Stockholms slott den 19 april 1912.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och i lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga en så lydande

Lag

om vapenöfningar under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 för utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfningar).

Häriigenom förordnas som följer:

A. Angående de värnpliktigas tjänstgöringsskyldighet.

§ 1.

Oberoende af den tjänstgöring för utbildning, som åligger värnpliktig enligt §§ 27, 52 och 53 värnpliktslagen, skall vid de delar af hären Konungen bestämmer, värnpliktig, som tillhör beväringen, vara

pliktig att för vapenöfning, som afser utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfning), under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 tjänstgöra under högst femton dagar, in- och utryckningstid till sådan öfning oberäknad.

§ 2.

Värnpliktig, som tillhör landstormen, skall inom de områden, Konungen bestämmer, vara pliktig att för vapenöfning, som afser utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfning), under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 tjänstgöra under högst tio dagar, in- och utryckningstid till sådan öfning oberäknad.

§ 3.

För värnpliktigas tjänstgöring i enlighet med §§ 1 och 2 ofvan gälla i tillämpliga delar bestämmelserna i värnpliktslagen med följande ändringar och tillägg:

1. Värnpliktig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjänst eller arbete antagen, må ej af husbonde eller arbetsgifvare hindras att i behörig tid inställa sig till fullgörande af tjänstgöring eller annan på grund af denna lag ålagd skyldighet.

2. Såväl under all tjänstgöring och marsch eller annan färd, då värnpliktig står under militärbefäl, som ock i fråga om åtlydnad af inkallelse, i enlighet med § 29 mom. 2 värnpliktslagen, till i §§ 1 och 2 ofvan omförd tjänstgöring är värnpliktig att anse såsom krigsman och förty underkastad de i kriminallag för krigsmakten gifna bestämmelser.

3. Under tjänstgöring enligt § 1 ofvan äfvensom under marsch eller annan färd till och från densamma erhåller till beväringen hörande värnpliktig underhåll och förmåner i enlighet med hvad i § 35 värnpliktslagen stadgas, dock att där nämndt särskildt tillskott i penningar icke utgår.

4. Under tjänstgöring enligt § 2 ofvan gälla för värnpliktig, tillhörande landstormen, i fråga om underhåll och förmåner bestämmelserna i § 39 värnpliktslagen, dock att dylik värnpliktig därutöfver erhåller slitningsersättning och penningbidrag under tjänstgöringen, in- och utryckningsdagar samt färddagar i trupp däri inräknade.

5. Konungen äger meddela de föreskrifter rörande befrielse från öfningen, som för rikets tjänst och det allmännas behof eller med

hänsyn till särskilda förhållanden, såsom värnpliktigs vistelse utom riket eller på större afstånd från vederbörande truppförbands mobiliseringsort, kunna finnas påkallade.

B. Angående tillhandahållande af hästar och fordon.

§ 4.

Ägare af hästar och fordon äro, inom de områden Konungen bestämmer, skyldiga att för vapenöfning, som i denna lag afses, tillhandahålla desamma i högst tolf dagar, in- och afmönstringstid till sådan öfning oberäknad.

§ 5.

För tillhandahållande af hästar och fordon i enlighet med § 4 ofvan gälla i tillämpliga delar bestämmelserna i lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot med däri genom lagen den 13 juni 1902 vidtagna förändringar, dock med följande ändringar och tillägg:

1. Den uti §§ 6 och 7 föreskrifna inlösningen af uttagna hästar jämte persedlar äfvensom af fordon med tillbehör skall icke äga rum.

2. Uttagning tvångsvis af hästar och fordon, enligt §§ 5 och 7, skall ej heller äga rum.

3. Uppstår genom nämndens uraktlåtenhet att uttaga det bestämda antalet hästar och fordon eller i följd däraf att uttagna hästar och fordon icke vid mönstringstillfället inställts, brist i det antal hästar eller fordon, kommun äger skyldighet tillhandahålla, skall mönstringskommissionen lega bristande antal hästar och fordon; skolande det belopp, hvarmed de sålunda anskaffade hästarnas och fordonens legopris kan komma att öfverstiga stadgad ersättning för motsvarande antal utskrifna hästar och fordon, staten ersättas af kommunen mot godtgörelse af den eller dem, som genom försummelse att fullgöra stadgade föreskrifter vållat kommunen utgift.

4. För de hästar och fordon, hvilka uttagas för användning vid krigsmakten, utgår ersättning efter visst pris per dag af den tid de tagas i anspråk, in- och afmönstringstiden häri icke inräknad.

Ersättning enligt särskilda bestämmelser utgår likaledes för de uttagna hästarnas och fordonens inställelse å mönstringsställe äfvensom

till de personer, hvilka tagas i anspråk för hästarnas och fordonens förande från mönstringsstället till utrustningsorten.

5. Ägare af uttagna hästar och fordon äro mot stadgad ersättning skyldiga att efter öfningens slut afhämta desamma på ort och tid, som tillkännagifvas vid inmönstringen.

6. Vid återlämnandet besiktigas de uttagna hästarna och fordonen af samma mönstringskommission, som vid inmönstringen pröfvat deras duglighet, dock att den biträdande veterinären inträder såsom medlem i stället för den af kommunen utsedde.

7. Om häst under öfningen eller före återlämnandet kommit bort, störtat eller enligt kommissionens åsikt blifvit för alltid obrukbar eller om fordon förkommit eller blifvit alldeles obrukbart, utgifves ersättning med hela det vid inmönstringen åsatta värderingsbeloppet; och tillfaller den skadade hästen eller det skadade fordonet staten. Är skadan mindre, bestämmer kommissionen ersättningen.

C. Angående rekvisition af kvarter m. m.

§ 6.

Under öfningarna må i den utsträckning, som nedan sägs, från dag, som af Konungen i allmän kungörelse bestämmes, genom rekvisition af kommuner eller enskilda utfordras förnödenheter och tjänstbarheter, som må vara att i orten tillgå och som erfordras för fyllande af sådana krigsmaktens oundgängliga behof, hvilka icke på annat sätt kunna med tillräcklig skyndsamhet tillgodoses.

1. Rekvisitionsrätten inskränkes till hvad som erfordras för inkallad landstorm.

2. Rätt att göra rekvisition tillkommer de militära myndigheter, åt hvilka Konungen sådan rätt meddelar. Rekvisition skall alltid ske genom skriftlig, af rekvirenten undertecknad handling. För hvad enligt rekvisition blifvit lämnadt eller fullgjordt skall kvitto gifvas.

3. Genom rekvisition må anskaffas eller tagas i anspråk:

a) kvarter för trupper med befäl och vederlikar samt för andra, som äro vid krigsmakten anställda eller för dess räkning använda; stallrum för hästar och slaktdjur äfvensom plats under tak i befintliga byggnader för materiel och andra effekter;

b) mat i kvarteren för den i a) omförmälda personal samt foder åt hästar och slaktdjur;

c) bränsle och lägerhalm för trupper i kvarter, läger eller bivack;

d) vård hos befolkningen för sjuka människor och hästar.

4. Vederbörande kommun ansvarar för utgörande af rekvisition, som i mom. 3 sägs, såframt icke rekvisitionen enligt mom. 7 ställes omedelbart till den, som skall densamma fullgöra; och äger å landet kommunalnämnden och i stad magistraten besluta om fördelningen af det rekvirerade och hvad därmed äger samband.

5. Rekvisition må icke omfatta annat än hvad som finnes att tillgå hos den, som skall rekvisitionen utgöra, ej heller sådant, som för dennes behof och näring är oundgängligen nödvändigt.

6. Rekvisition ställes till kronofogde, länsman eller magistrat.

7. Då större skyndsamhet erfordras och rekvisitionen ändamål eljest skulle förfelas, må rekvisition ställas till kommunal myndighet eller, där sådant icke kan ske, omedelbart till den, som bör rekvisitionen fullgöra.

8. Vägrar eller försummar någon att rekvisition behörigen eller i rätt tid fullgöra, äger administrativ eller kommunal myndighet att hos honom uttaga det rekvirerade. Kan dröjsmål medföra våda och är civil myndighet ej när, tillkommer ock militär myndighet samma rätt vid ansvar, för missbruk, efter lag.

9. Kvarter lämnas i mån af utrymme i tillgängliga hus och byggnader å all egendom såväl i stad som på landet; dock äro invånarna ej skyldiga att lämna de rum och sängar, där de vanligen hafva sitt nattläger, ej heller de stallrum, som för egna djur erfordras.

10. Mat, som lämnas i kvarteren, skall vara efter ortens sed.

11. I öfrigt lända i fråga om kvarter gällande inkvarteringsordningar och författningar om truppers och persedlars fortskaffande i tillämpliga delar till efterrättelse; skolande dock, vid behof af trängre inkvartering än i vederbörliga inkvarteringsordningar är föreskrifvet, en hvar af krigsmakten åtnöjas med inkvartering i den byggnad samt med det utrymme, som utan olägenhet kan lämnas.

12. Kungl. Maj:ts befallningshafvande åligger att pröfva och bestämman fordringsbeloppen för inom länet utgjorda rekvisitioner, där ersättning för dessa icke utgår efter behörigen fastställda taxor, samt att i öfrigt handlägga sådana ärenden, som äga sammanhang med ersättning för utgjorda rekvisitioner eller för därunder uppkommen skada.

Ändring i Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut må icke sökas.

13. Allt, som utfordras genom rekvisition, ersättes af statsmedel. Likvid för fullgjord rekvisition skall, efter fordringsbeloppets pröfning och godkännande, erläggas kontant.

§ 7.

De närmare föreskrifter, som för verkställigheten af denna lag blifva erforderliga, meddelas af Konungen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1912.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

David Bergström.

---

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 1 april 1912.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, statsrådet Bergström, anförde härefter:

»Uti mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 13 sistlidne januari angående utförande under senare hälften af innevarande år eller förra hälften af nästkommande år af en försöksmobilisering meddelade jag, att chefen för generalstaben erhållit anmodan att gå i omedelbar författning om utarbetande af ett förslag till sådan mobilisering, att till en kostnad ungefärligen motsvarande kostnaden för senaste försöksmobilisering utföras inom begränsadt område och med behörigt beaktande af såväl jordbrukets som öfriga näringsgrenars intressen på de orter, som komme att af mobiliseringen beröras.

Med underdånig skrifvelse den 15 mars 1912 har nu chefen för generalstaben öfverlämnat förslag till allmänna grunder för de ifrågasatta mobiliseringsöfningarna. Då ett utförande af dylika öfningar med nödvändighet påkallar särskilda lagbestämmelser angående värnpliktigas, som tillhöra beväringen, och värnpliktigas, som tillhöra landstormen, tjänstgöringsskyldighet, angående utskrifning af hästar och fordon samt angående rekvisition af kvarter m. m., har chefen för generalstaben med särskild underdånig skrifvelse af nyssnämnda dag jämväl öfverlämnat »Förslag till lag om vapenöfningar under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 för utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfningar).»

Jag anhåller nu att få underställa detta lagförslag Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

Allmänna synpunkter.

År 1900 utfärdades tvenne lagar beträffande försöksmobiliseringen, den ena om tillägg till värnpliktslagen och den andra om tillägg till lagen angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot. Äfven för nu tilltänkta mobiliseringsöfningar erfordras lagbestämmelser angående de värnpliktigas tjänstgöring samt angående uttagning af hästar och fordon. Därjämte äro föreskrifter angående viss rekvisitionsrätt för den inkallade landstormen önskvärda. Alla dessa stadganden kunna lämpligen erhålla formen af fristående bestämmelser och sammanföras i en enda lag.

I lagens rubrik torde böra tydligt angifvas, att densamma endast gäller under senare hälften af innevarande samt förra hälften af nästkommande år.

Angående de värnpliktigas tjänstgöringsskyldighet.

Bestämmelserna i 1900 års lag om extra tjänstgöringsskyldighet gällde endast beväringens första uppbåd. Vid denna tid inkallades i allmänhet under mobilisering endast 5 eller 6 klasser. Numera måste, flerstädes, klasser tillhörande beväringens andra uppbåd tagas i anspråk för truppförbandens mobilisering. Anledningarna härtill äro ökad manskapsbehof särskildt för artilleriet och fästningsbesättningarna, den minskning, som med 1901 års härordning inträdt i den fast anställda manskapspersonalen, samt bestämmelserna i § 27 mom. 1 värnpliktslagen, enligt hvilka flertalet värnpliktiga först andra året inkallas till

första tjänstgöringen (beväringsskolan). För att kunna planmässigt utföra mobiliseringsöfningarna samt för att kunna pröfva vissa reserv- och nyformationer är det därför nödvändigt utsträcka tjänstgöringsskyldigheten äfven till beväringens andra uppbåd. Likaledes är det angeläget inkalla landstorm för att samla erfarenheter angående dess organisation, utrustning, förläggning, förplägnad, krigsduglighet och användning.

Tjänstgöringstiden bestämdes år 1900 till högst femton dagar, in- och utryckningstid oberäknad. Vid nu tillärnade mobiliseringsöfningar bör denna tjänstgöringstid bibehållas för beväringen. Vid landstormen torde tiden kunna inskränkas till högst tio dagar, in- och utryckningstid likaledes oberäknad. Landstormens samling och utrustning gå nämligen jämförelsevis fort, och dess öfningar behöfva icke erhålla så stor omfattning som truppförbandens.

På grund af bestämmelserna i § 2 c) strafflagen för krigsmakten, jämförda med bestämmelserna i § 31 och i § 36 mom. 2 värnpliktslagen, synes erforderligt stadga, att värnpliktig, tillhörande beväringen, äfvensom värnpliktig, tillhörande landstormen, äro beträffande mobiliseringsöfningen underkastade i kriminallag för krigsmakten gifna bestämmelser såväl under all tjänstgöring och marsch eller annan färd, då de stå under militärbefäl, som ock i fråga om åttlydnad af inkallelse enligt § 29 mom. 2 värnpliktslagen till i §§ 1 och 2 i nu förevarande lag omförmäld tjänstgöring.

Sistnämnda föreskrift, som utgör en afvikelse från stadgandena beträffande försöksmobiliseringen år 1900, föranledes af år 1901 beslutade ändringar inom värnpliktslagstiftningen. I fråga om 1900 års mobiliseringsöfning gällde, hvad i värnpliktslagen den 5 juni 1885 fanns stadgad angående påföljd för uteblifvande från fredstjänstgöring. Straffet för försummad inställelse utgjorde i enlighet härmed böter. Bestämmelserna i värnpliktslagen den 14 juni 1901 angående påföljd för uteblifvande från föreskrifven fredstjänstgöring böra i likhet härmed gälla, både för beväringen och för landstormen, i fråga om den nu tilltänkta mobiliseringsöfningen. Enligt § 31 sistnämnda lag är värnpliktig, som tillhör beväringen, underkastad de i kriminallag för krigsmakten gifna bestämmelser i fråga om åttlydnad jämväl af inkallelse till i samma lag stadgad fredstjänstgöring, d. v. s. bestämmelserna i §§ 62 och 68 strafflagen för krigsmakten. I sammanhang med antagandet af 1901 års värnpliktslag ändrades i § 62 strafflagen för krigsmakten straffet för första resan rymning i fredstid från disciplinstraff af sträng arrest till disciplinstraff. Ölofligt undanhållande straffas enligt § 68 sistnämnda lag med disciplinstraff eller, där återfall i brottet sker och omständigheterna äro syn-

nerligen försvårande, med fängelse. Straffet för försummad inställelse till mobiliseringsöfningen skulle sålunda i regeln komma att blifva disciplinstraff.

I § 9 värnpliktslagen föreskrifves, att värnpliktig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjänst eller arbete antagen, icke må af husbonde eller arbetsgifvare hindras att i behörig tid inställa sig till inskrifning, tjänstgöring eller mönstring eller att fullgöra annan honom i värnpliktslagen ålagd skyldighet. Angående tjänstgöringen under mobiliseringsöfningen erfordras motsvarande bestämmelser.

I värnpliktslagen bestämmes däremot icke, huruvida värnplikts-tjänstgöring må anses bryta tjänste- och arbetsaftal. Då icke heller § 51 legostadgan kan anses tillämplig med afseende å mobiliseringsöfningar, torde särskilda bestämmelser erfordras för att förebygga, att värnpliktig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjänst eller arbete antagen, varder afskedad, emedan han varit borta från tjänsten eller arbetet för fullgörande af tjänstgöring enligt den ifrågatta lagen om mobiliseringsöfningar. Dessa bestämmelser torde böra inrymmas i särskild lag.

Värnpliktig, som tillhör beväringen, bör under mobiliseringsöfning tillförsäkras i § 35 värnpliktslagen angifna underhåll och förmåner. Särskildt tillskott i penningar synes däremot icke böra utgå, emedan denna aflöningsform grundar sig på, att tjänstgöringstiden enligt § 27 värnpliktslagen är längre vid vissa truppslag än vid öfriga, under det att vid försöksmobiliseringen tjänstgöringen förutsättes blifva lika lång för alla truppslag. Billigheten fordrar, att värnpliktig, tillhörande landstormen, utöfver i § 39 värnpliktslagen angifna underhåll och förmåner, äfven erhåller slitningsersättning och penningbidrag.

Mobiliseringsöfningarna förlora sitt värde, därest allt för talrika afvikelser stadgas från det krigsmässiga förfarandet. Särskildt gäller detta i fråga om värnpliktigas tjänstgöringsskyldighet. Den föreslagna lagen kommer dock att i sin tillämpning blifva så ingripande i enskildas borgerliga förhållanden, att Konungen bör förbehållas rätt meddela befrielse i vissa fall, t. ex. vid värnpliktigas vistelse utomlands eller å aflägsen ort. Äfvenledes bör Konungen — i öfverensstämmelse med stadgandet i § 8 värnpliktslagen om tjänstgöring under krigstid — äga att rörande befrielse från tjänstgöringen meddela de föreskrifter, som finnas påkallade för rikets tjänst och det allmännas behof.

Angående tillhandahållande af hästar och fordon.

Innan de föreslagna bestämmelserna angående häst- och fordonsutskrifningen behandlas, torde en redogörelse böra lämnas för de hufvudsakliga bestämmelserna i gällande hästutskrifningslag och hästutskrifningsförordning.

Sedan förordnande meddelats om krigsmaktens ställande på krigsfot, äro, enligt lag den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot, med vissa undantag alla ägare af hästar och fordon skyldiga att, när så erfordras, till krigsbruk afstå desamma mot i lagen angifven ersättning. Det erforderliga antalet hästar och fordon bestämmas af Konungen samt fördelas, likaledes af Konungen, efter angifven grund på kommunerna. Hvarje kommun inom riket åligger att å mönstringsställen och tider, som af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, uppå förslag af vederbörande militärmyndighet, utsättas, hålla tillhanda det antal hästar och fordon, som belöper sig på kommunen. Inom hvarje kommun finnes en särskild af fem personer bestående, å kommunalstämma eller af stadsfullmäktige eller å allmän rådstuga utsedd nämnd, som inom kommunen uttager de hästar och fordon, hvilka skola å mönstringsställena tillhandahållas. Hästarnas duglighet prövas af en mönstringskommission, bestående af tre medlemmar, utsedda en af militärmyndighet, en af Kungl. Maj:ts befallningshafvande och en af vederbörande kommun. Med hästarna, som vid aflämnandet böra hafva skoningen i godt skick, skall ock följa ryktdon, grimma med grimskäft, täcke af ylle eller nöthår, täckgjord, en omgång lösa hästskor och, där så ske kan, fodertornist samt dessutom foder för tre dygn. Med hvarje fordon skall, utom dess vanliga tillbehör, aflämnas selyg.

Enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t genom nådiga förordningen den 12 augusti 1902 meddelat för verkställighet af förut nämnda lag, äro uppgifter på det antal hästar och fordon, hvarje kommun har att tillhandahålla, utdelade i två exemplar till vederbörande kommuner för att förvaras, det ena exemplaret å landet hos kommunalstämmans ordförande samt i stad hos stadsfullmäktiges ordförande eller magistraten och det andra exemplaret hos ordföranden i ofvan omnämnda nämnd. Antalet mönstringsställen skall bestämmas med hänsyn därtill, att icke någon kommun bör få längre väg från sin hufvudort till mönstringsstället än 4 nymil eller undantagsvis i rikets nordligare delar 6 nymil. Ofördröjligen efter det Konungen förordnat om krigsmaktens ställande på krigsfot skola Kungl. Maj:ts befallnings-

hafvande för vederbörande kommuner utsätta tid och ort för tillhandahållandet af det antal hästar och fordon, som belöper sig på kommunen, och sedan meddelande härom lämnats ordförande i kommunalstämma, stadsfullmäktige eller magistrat, skall denne skyndsamt sammankalla den inom kommunen utsedda nämnden. Vid uttagningen underrättar nämnden häst- och fordonsägare om tid och ort för hästarnas och fordonens samling, hvarjämte nämnden utser nödig personal till förare. Mönstringskommissionen, som biträdes af en veterinär och en protokollsförare, undersöker å mönstringsstället hästarnas och fordonens användbarhet.

För öfriga i nu förevarande lag och förordning meddelade föreskrifter, såsom beträffande inlösning af godkända hästar och fordon, uttagning tvångsvis af det antal, som icke frivilligt aflämnas m. m., torde redogörelse icke här behöfva lämnas, då dessa föreskrifter icke äro afsedda att tillämpas vid den nu ifrågasatta häst- och fordonsutskrifningen.

Lagförslaget skiljer sig endast i följande afseenden från lagen den 24 maj 1895 med däri gjorda ändringar.

Den uti §§ 6 och 7 föreskrifna inlösningen af utskrifna hästar jämte persedlar äfvensom af fordon med tillbehör skall icke äga rum. I stället äro häst- och fordonsägare skyldiga att tillhandahålla de utskrifna hästarna och fordonen i högst tolf dagar, in- och afmönstrings-tid oräknad. Tiden har kunnat begränsas till tolf dagar eller tre dagar mindre än tjänstgöringstiden för beväringen, emedan hästarna och fordonen kunna afmönstras redan några dagar före de värnpliktigas utryckning.

Uttagning tvångsvis af hästar och fordon enligt §§ 5 och 7 skall icke heller äga rum.

Det torde emellertid kunna befaras, att åtskilliga kommunala myndigheter samt häst- och fordonsägare utan giltiga skäl skulle undandraga sig fullgörandet af skyldigheten att tillhandahålla sina hästar och fordon jämte behörig utrustning, därest ej särskild straffpåföljd därför bestämmes. År 1900 stadgades böter för dylika försummelser. Härmed vore skadan icke afhjälpt vid nu tillämnade försöksmobilisering, emedan truppförbanden under denna skola fylla behovet af hästar och fordon genom utskrifningen. Därest nämnden uraktlåter att uttaga det bestämda antalet hästar och fordon eller därest häst- och fordonsägarna icke vid mönstringstillfället inställa de uttagna hästarna och fordonen, har mönstringskommissionen att lega motsvarande antal hästar och fordon och den försumlige åläggas att ersätta det belopp, hvarmed de sålunda anskaffade hästarnas och fordonens legopris kan komma att öfverstiga

stadgad ersättning för motsvarande antal utskrifna hästar och fordon. För kassation af hästar och fordon stadgas ingen straffpåföljd, emedan det torde vara svårt ådagalägga, huruvida häst- och fordonsägaren gjort sig skyldig till någon straffvärd försummelse. Den brist i antalet hästar och fordon, som uppstår genom kassation, fylles i den mån så befinnes erforderligt genom legning vid truppförbanden.

Ägare af utskrifna hästar och fordon äro mot stadgad ersättning skyldiga att efter öfningens slut afhämta desamma på ort och tid, som tillkännagifvas vid inmönstringen. Vid återlämnandet besiktigas de utskrifna hästarna och fordonen af samma mönstringskommission som vid inmönstringen. Den veterinär, som vid inmönstringen biträdt mönstringskommissionen, bör dock vid afmönstringen ingå såsom medlem i mönstringskommissionen i stället för resp. kommuns medlem, emedan värderingen af skadorna härigenom kommer att blifva jämnare och rättvisare, än om kommissionen skulle erhålla i viss mån ändrad sammansättning för hvarje kommun, som påropas.

Angående rekvisition af kvarter m. m.

Rekvisitionsrätten kan inskränkas till, hvad som erfordras för landstormen, och för denna, förutom vård för sjuka, till de tjänstbarheter och förnödenheter, hvilka detacherad befälhafvare under krig kan rekvi-rera, oafsedt hvilken grad han innehar.

På grund af rekvisitionernas ringa omfattning är det icke erforderligt att sammankalla vederbörliga rekvisitionspröfningskommissioner, utan synas Kungl. Maj:ts befallningshafvande kunna öfvertaga deras åliggande samt tillika utgöra högsta instans i rekvisitions-mål.

Departementschefen uppläste härefter ifrågavarande under bilaga A vid detta protokoll fogade lagförslag samt hemställde, att lagrådets yttrande öfver de i förslaget förekommande bestämmelser af kriminalrättslig natur skulle genom utdrag af protokollet inhämtas.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall.

Ur protokollet:

Ali Söderhjelm.

---

*Bilaga A.***Lag**

om vapenöfningar under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 för utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfningar).

Häri genom förordnas som följer:

A. Angående de värnpliktigas tjänstgöringsskyldighet.

§ 1.

Oberoende af den tjänstgöring för utbildning, som åligger värnpliktig enligt §§ 27, 52 och 53 värnpliktslagen, skall vid de delar af hären Konungen bestämmer, värnpliktig, som tillhör beväringen, vara pliktig att för vapenöfning, som afser utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfning), under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 tjänstgöra under högst femton dagar, in- och utryckningstid till sådan öfning oberäknad.

§ 2.

Värnpliktig, som tillhör landstormen, skall inom de områden, Konungen bestämmer, vara pliktig att för vapenöfning, som afser utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfning), under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 tjänstgöra under högst tio dagar, in- och utryckningstid till sådan öfning oberäknad.

§ 3.

För värnpliktigas tjänstgöring i enlighet med §§ 1 och 2 ofvan gälla i tillämpliga delar bestämmelserna i värnpliktslagen med följande ändringar och tillägg:

1. Värnpliktig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjänst eller arbete antagen, må ej af husbonde eller arbetsgifvare hindras att i behörig tid inställa sig till fullgörande af tjänstgöring eller annan på grund af denna lag ålagd skyldighet.

2. Såväl under all tjänstgöring och marsch eller annan färd, då värnpliktig står under militärbefäl, som ock i fråga om åtlydnad af inkallelse, i enlighet med § 29 mom. 2 värnpliktslagen, till i §§ 1 och 2 ofvan omförmäld tjänstgöring är värnpliktig att anse såsom krigsman och förty underkastad de i kriminallag för krigsmakten gifna bestämmelser.

3. Under tjänstgöring enligt § 1 ofvan äfvensom under marsch eller annan färd till och från densamma erhåller till beväringen hörande värnpliktig underhåll och förmåner i enlighet med hvad i § 35 värnpliktslagen stadgas, dock att där nämndt särskildt tillskott i penningar icke utgår.

4. Under tjänstgöring enligt § 2 ofvan gälla för värnpliktig, tillhörande landstormen, i fråga om underhåll och förmåner bestämmelserna i § 39 värnpliktslagen, dock att dylik värnpliktig därutöfver erhåller slitningsersättning och penningbidrag under tjänstgöringen, in- och utryckningsdagar däri inräknade.

5. Konungen äger meddela de föreskrifter rörande befrielse från öfningen, som för rikets tjänst och det allmännas behof eller med hänsyn till särskilda förhållanden, såsom värnpliktigs vistelse utom riket eller på större afstånd från vederbörande truppförbands mobiliseringsort, kunna finnas påkallade.

B. Angående tillhandahållande af hästar och fordon.

§ 4.

Ägare af hästar och fordon äro, inom de områden Konungen bestämmer, skyldiga att för vapenöfning, som i denna lag afses, tillhandahålla desamma i högst tolf dagar, in- och afmönstringstid till sådan öfning oberäknad.

§ 5.

För tillhandahållande af hästar och fordon i enlighet med § 4 ofvan gälla i tillämpliga delar bestämmelserna i lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot med däri genom lagen den 13 juni 1902 vidtagna förändringar, dock med följande ändringar och tillägg:

1. Den uti §§ 6 och 7 föreskrifna inlösnings af uttagna hästar jämte persedlar äfvensom af fordon med tillbehör skall icke äga rum.

2. Uttagning tvångsvis af hästar och fordon, enligt §§ 5 och 7, skall ej heller äga rum.

3. Uppstår genom nämndens uraktlåtenhet att uttaga det bestämda antalet hästar och fordon eller i följd därpå att uttaga hästar och fordon icke vid mönstringstillfället inställts, brist i det antal hästar eller fordon, kommun äger skyldighet tillhandahålla, skall mönstringskommissionen lega bristande antal hästar och fordon; skolande det belopp, hvarmed de sålunda anskaffade hästarnas och fordonens legopris kan komma att öfverstiga stadgad ersättning för motsvarande antal utskrifna hästar och fordon, staten ersätts af kommunen mot godtgörelse af den eller dem, som genom försummelse att fullgöra stadgade föreskrifter vållat kommunen utgift.

4. För de hästar och fordon, hvilka uttagas för användning vid krigsmakten, utgår ersättning efter visst pris per dag af den tid de tagas i anspråk, in- och afmönstringstiden häri icke inräknad.

Ersättning enligt särskilda bestämmelser utgår likaledes för de uttagna hästarnas och fordonens inställelse å mönstringsställe äfvensom till de personer, hvilka tagas i anspråk för hästarnas och fordonens förande från mönstringsstället till utrustningsorten.

5. Ägare af uttagna hästar och fordon äro mot stadgad ersättning skyldiga att efter öfningens slut afhämta desamma på ort och tid, som tillkännagifvas vid inmönstringen.

6. Vid återlämnandet besiktigas de uttagna hästarna och fordonen af samma mönstringskommission, som vid inmönstringen pröfvat deras duglighet, dock att den biträdande veterinären inträder såsom medlem i stället för den af kommunen utsedde.

7. Om häst under öfningen eller före återlämnandet kommit bort, störtat eller enligt kommissionens åsikt blifvit för alltid obrukbar eller om fordon förkommit eller blifvit alldeles obrukbart, utgifves ersättning med hela det vid inmönstringen åsatta värderingsbeloppet; och tillfaller den skadade hästen eller det skadade fordonet staten. Är skadan mindre, bestämmer kommissionen ersättningen.

C. Angående rekvisition af kvarter m. m.

§ 6.

Under öfningarna må i den utsträckning, som nedan sägs, från dag, som af Konungen i allmän kungörelse bestämmes, genom rekvisition

af kommuner eller enskilda utfordras förnödenheter och tjänstbarheter, som må vara att i orten tillgå och som erfordras för fyllande af sådana krigsmaktens oundgängliga behof, hvilka icke på annat sätt kunna med tillräcklig skyndsamhet tillgodoses.

1. Rekvisitionsrätten inskränkes till hvad som erfordras för inkallad landstorm.

2. Rätt att göra rekvisition tillkommer de militära myndigheter, åt hvilka Konungen sådan rätt meddelar. Rekvisition skall alltid ske genom skriftlig, af rekvisenten undertecknad handling. För hvad enligt rekvisition blifvit lämnadt eller fullgjordt skall kvitto gifvas.

3. Genom rekvisition må anskaffas eller tagas i anspråk:

a) kvarter för trupper med befäl och vederlikar samt för andra, som äro vid krigsmakten anställda eller för dess räkning använda; stallrum för hästar och slaktdjur äfvensom plats under tak i befintliga byggnader för materiel och andra effekter;

b) mat i kvarteren för den i a) omförmälda personal samt foder åt hästar och slaktdjur;

c) bränsle och lägerhalm för trupper i kvarter, läger eller bivack;

d) vård hos befolkningen för sjuka människor och hästar.

4. Vederbörande kommun ansvarar för utgörande af rekvisition, som i mom. 3 sägs, såframt icke rekvisitionen enligt mom. 7 ställes omedelbart till den, som skall densamma fullgöra; och äger å landet kommunalnämnden och i stad magistraten besluta om fördelningen af det rekvisiterade och hvad därmed äger samband.

5. Rekvisition må icke omfatta annat än hvad som finnes att tillgå hos den, som skall rekvisitionen utgöra, ej heller sådant, som för dennes behof och näring är oundgängligen nödvändigt.

6. Rekvisition ställes till kronofogde, länsman eller magistrat.

7. Då större skyndsamhet erfordras och rekvisitionens ändamål eljest skulle förfelas, må rekvisition ställas till kommunal myndighet eller, där sådant icke kan ske, omedelbart till den, som bör rekvisitionen fullgöra.

8. Vägrar eller försummar någon att rekvisition behörigen eller i rätt tid fullgöra, äger administrativ eller kommunal myndighet att hos honom uttaga det rekvisiterade. Kan dröjsmål medföra våda och är civil myndighet ej när, tillkommer ock militär myndighet samma rätt vid ansvar, för missbruk, efter lag.

9. Kvarter lämnas i mån af utrymme i tillgängliga hus och byggnader å all egendom såväl i stad som på landet; dock äro invånarna

ej skyldiga att lämna de rum och sängar, där de vanligen hafva sitt nattläger, ej heller de stallrum, som för egna djur erfordras.

10. Mat, som lämnas i kvarteren, skall vara efter ortens sed.

11. I öfrigt lända i fråga om kvarter gällande inkvarteringsordningar och författningar om truppers och persedlars fortskaffande i tillämpliga delar till efter rättelse; skolande dock, vid behof af trängre inkvartering än i vederbörliga inkvarteringsordningar är föreskrifvet, en hvar af krigsmakten åtnöjas med inkvartering i den byggnad samt med det utrymme, som utan olägenhet kan lämnas.

12. Kungl. Maj:ts befallningshafvande åligger att pröfva och bestämma fordringsbeloppen för inom länet utgjorda rekvisitioner, där ersättning för dessa icke utgår efter behörigen fastställda taxor, samt att i öfrigt handlägga sådana ärenden, som äga sammanhang med ersättning för utgjorda rekvisitioner eller för därunder uppkommen skada.

Ändring i Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut må icke sökas.

13. Allt, som utfordras genom rekvisition, ersättes af statsmedel.

Likvid för fullgjord rekvisition skall, efter fordringsbeloppets pröfning och godkännande, erläggas kontant.

§ 7.

De närmare föreskrifter, som för verkställigheten af denna lag blifva erforderliga, meddelas af Konungen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1912.

---

*Utdrag af protokollet hållet i Kungl. Maj:ts lagråd månda-
gen den 15 april 1912.*

Närvarande:

Justitieråden   SUNDBERG,
                  BORGSTRÖM,
                  SKARSTEDT,
Regeringsrådet ERNRERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag af protokollet öfver landt-försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 1 april 1912, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle inhämtas öfver de i upprättadt förslag till lag om vapenöfningar under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 för utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfningar) förekommande bestämmelser af kriminalrättslig natur.

Förslaget, som finnes bilagdt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits af revisionssekreteraren Herman Falk.

Lagrådet lämnade förslaget, i de delar detsamma utgjort föremål för lagrådets granskning, utan anmärkning.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 19 april 1912.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSSVÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, statsrådet Bergström, anmälde i underdånighet lagrådets yttrande öfver det genom Kungl. Maj:ts beslut den 1 april 1912 till lagrådet remitterade förslag till lag om vapenöfningar under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 för utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfningar), i hvad samma förslag innehölle bestämmelser af kriminalrättslig natur, och anförde härefter:

»Lagrådet har lämnat förslaget, i de delar detsamma utgjort föremål för lagrådets granskning, utan anmärkning. Enligt § 7 af nu ifrågasvarande lag tillkommer det Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som blifva erforderliga för lagens verkställighet. I underdånig skrifvelse den 15 sistlidne mars har chefen för generalstaben öfverlämnat förslag till nådig förordning med närmare bestämmelser för verkställighet

af lagen. Öfver detta förslag har arméförvaltningen den 10 innevarande april afgifvit underdånigt utlåtande. I anledning häraf har jag låtit vidtaga en mindre ändring af lagens § 3 mom. 4. Då det för att riktigt kunna bedöma vissa bestämmelser i lagen torde vara önskvärdt att äga tillgång jämväl till förslaget till förordning, torde detta böra här biläggas (bilaga B.).

Under åberopande af mitt till statsrådsprotokollet den 1 innevarande april i ärendet afgifna yttrande hemställer jag, att ifrågavarande lagförslag med ofvan berörda ändring måtte föreläggas Riksdagen till antagande.»

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdade hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna nådigt bifall; och skulle till Riksdagen aflåtas nådig proposition i ämnet af den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Åkerman.

Bilaga B.

Förslag till

Kungl Maj:ts nådiga förordning med närmare bestämmelser för verkställighet af lagen den 1912 om vapenöfningar under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 för utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfningar).

Sedan Vi den i nåder utfärdat lag om särskilda vapenöfningar för utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfningar) hafva Vi, som vilja i kommandoväg dels bestämma tider för ifrågavarande öfningar samt de delar af hären och de landstomsområden, vid hvilka desamma skola företagas, dels ock utfärda de föreskrifter rörande befrielse från öfningarna, som för rikets tjänst och det allmännas behof kunna finnas påkallade, funnit godt i nåder förordna som följer:

§ 1.

I afseende å dessa öfningar skola tillämpliga stadganden i inskrifningsförordningen den 5 december 1901 med däri gjorda ändringar lända till efter rättelse för såväl till beväringen som till landstormen hörande värnpliktiga, dock med iakttagande af nedan angifna föreskrifter:

1. Befrielse från ifrågavarande mobiliseringsöfningar kan meddelas värnpliktig, därest tjänstgöringens fullgörande skulle bereda af hans arbete beroende nära anhöriga väsentliga svårigheter eller därest nära anhörig afidit.

För erhållande häraf, må värnpliktig hos inskrifningsområdesbefälhafvaren eller, om han redan blifvit till mobiliseringsöfningen inkallad eller därtill inställt sig, hos chefen för det regemente (kår, bataljon), vid hvilket han skall tjänstgöra, göra skriftlig ansökan, åtföljd af intyg,

som i § 28 mom. 2, inskrifningsförelörden sägs, och äger nämnde inskrifningsområdesbefälhafvare eller chef att, efter pröfning af uppgifna förhållanden, den sökta frikallelse bevilja.

2. Från skyldighet att i öfningarna taga del frikallas:

värnpliktig, som vid tiden för utfärdande af order om mobiliseringsöfningens verkställande vistas utom riket;

värnpliktig, tillhörande Gottlands inskrifningsområde, som vid tiden för utfärdande af order om mobiliseringsöfningens verkställande vistas utom eget inskrifningsområde;

värnpliktig, tillhörande inskrifningsområde å fastlandet, som vid tiden för utfärdande af order om mobiliseringsöfningens verkställande vistas inom Gottlands inskrifningsområde;

värnpliktig, tillhörande första, andra eller tredje arméfördelningsområdet, som vid tiden för utfärdande af order om mobiliseringsöfningens verkställande vistas inom sjätte arméfördelningsområdet; samt

värnpliktig, tillhörande sjätte arméfördelningsområdet, som vid tiden för utfärdande af order om mobiliseringsöfningens verkställande vistas inom första, andra eller tredje arméfördelningsområdet;

allt såvida han med intyg af präst jämte annan trovärdig person i den församling, där han vistas — af konsul eller utländsk ämbetsmyndighet därest han vistas utom riket —, styrker sin bortvaro vid tiden för utfärdande af order om mobiliseringsöfningens verkställande; varande dylik värnpliktig dock berättigad att i vapenöfningen delta.

3. Värnpliktig, hvilken icke undergått den i §§ 27, 52 och 53 värnpliktslagen föreskrifna tjänstgöring, är, därest han, på grund af här ofvan gifna bestämmelser, icke deltagit i mobiliseringsöfningen, härigenom icke frikallad från fullgörande af den tjänstgöring, honom enligt någondera af nämnda §§ åligger.

4. Till värnpliktig, som tillhör beväringen och som inkallats till mobiliseringsöfning, utgår ersättning för färd till och från tjänstgöringen i enlighet med bestämmelserna i § 60 aflöningsreglementet, dock att dylik värnpliktig, som tillfälligt uppehåller sig å annan ort än kyrkobokföringsorten, därest han hos rullföringsområdesbefälhafvaren gjort anmälan härom, undfår godtgörelse för inställelse till och återfärd från samlingsplats eller öfningsort, ändock att densamma uppgår till högre belopp, än som skulle hafva utgått för färd från hemvistet i kyrkobokföringsorten och åter.

Vederbörande rullföringsområdesbefälhafvare skola snarast möjligt efter inkallelsen tillstålla cheferna för vederbörliga trupper i § 61

mom. 2, aflöningsreglementet omförmälda uppgifter, hvarefter nämnda chefer omedelbart gå i författning om att ersättningen tillhandahålles de värnpliktiga.

Värnpliktig, tillhörande beväringen, hvilken inkallats till mobiliseringsöfning, erhåller under tjänstgöringen, utom andra förmåner, jämväl penningbidrag, som utgår med 50 öre om dagen.

Värnpliktiga under mobiliseringsöfningen tillkommande penningbidrag utbetalas i terminer, som bestämmas af regementschefen, och första gången senast 5 dagar efter inställelsen å öfningsorten.

5. Värnpliktig, som tillhör landstormen, erhåller under tjänstgöringen, in- och utryckningsdagar samt färd dagar i trupp häri inräknade, utom andra förmåner jämväl penningbidrag och slitningsersättning, som utgå, penningbidraget med 50 öre och slitningsersättningen med 25 öre om dagen.

Landstormsman, som själf förser sig med föda enligt föreskrift i order eller kungörelse om tjänstgöringen eller på den grund att staten ej anskaffar sådan, äger härför utbekomma ersättning med värdet af soldatportion, beräknadt till ett belopp af 75 öre för portion.

§ 2.

I afseende å tillhandahållande af hästar och fordon under dessa öfningar skola tillämpliga stadganden i Vår förnyade nådiga förordning den 12 augusti 1902 med närmare bestämmelser för verkställighet af lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot med däri gjorda ändringar lända till efterrättelse, dock med iakttagande af nedan angifna föreskrifter:

1. Det åligger Konungens befallningshafvande att till vederbörande kommuner ofördröjligen i två exemplar utdela lagen den om särskilda vapenöfningar för utrönande af härens krigsberedskap (mobiliseringsöfningar) och denna förordning; gällande i fråga om desammas förvarande föreskrifterna i § 1.

2. Mönstringskommissionens medlemmar äfvensom biträdande veterinär och protokollsförare äga uppbära rese- och traktamentsersättning enligt bestämmelsen i § 4 mom. 5 såväl för mönstringsförrättningarna som för fordonens besiktigande vid återlämnandet, hvaremot ledamöterna i nämnderna för hästarnas och fordonens uttagande inom de särskilda kommunerna icke äro berättigade till ersättning för berörda uppdrag.

3. Häst- och fordonsägare skola märka täcken, täckjordar och fodertornistrar, hvilka medfölja utskrifna hästar, samt seltyg, hvilka följa med utskrifna fordon.

4. Kostnaderna för hästars och fordons inställande å mönstringsstället värderas särskildt för hvarje häst och för hvarje fordon enligt följande grunder:

a) för framförandet af hästarna och fordonen från ägarens hemvist öfver samlingsorten inom kommunen till mönstringsstället utgår för hvarje full nymil ersättning med belopp motsvarande för hvarje häst den maximilega per nymil, som för entreprenadskjuts är för orten bestämd, och för hvarje fordon den afgift, som, enligt gällande taxa, för tillhandahållande vid skjutsanstalterna af åkdon utaf enklare beskaffenhet finnes fastställd;

b) för tidsspillan å samlingsorten och mönstringsstället utgår ersättning med sammanlagdt fyra kronor för hvarje häst och med tre kronor 50 öre för hvarje af hästarna och fordonens framförande jämlikt § 9 mom. 1 upptagen person;

c) för återfärden från mönstringsstället till hemvistet utgår skjutsersättning med en krona för hvarje full nymil till hvarje af de uttagna hästarnas och fordonens framförande jämlikt § 9 mom. 1 upptagen person, hvilken icke tages i anspråk för hästarnas och fordonens förande från mönstringsstället till vederbörlig afdelnings utrustningsort;

d) ersättning enligt a) och b) detta mom. utgår likaledes för inställande å mönstringsstället af de hästar och fordon, hvilka enligt fastställd mobiliseringsplan skola medföras i reserv, eller hvilka eljest icke uttagas; för återförande af dylika hästar och fordon från mönstringsstället till hemvistet utgår däremot icke särskild ersättning.

5. a) Med de uttagna hästarna följande foder inlöses till ett pris af en krona för hvarje ration.

b) De persedlar, som medfölja hvarje häst, inlöses icke och användas — med undantag af grimma med grimskaft — endast under färden från mönstringsstället till vederbörlig afdelnings utrustningsort. Under den tid hästarna tagas i anspråk vid afdelningen förvaras sagda persedlar vid densamma.

c) Tillbehör och seltyg, som aflämnas med fordonen, inlöses icke heller; däremot användas de af afdelningen under samma tid som fordonen.

6. Till dem af de aflämnande, som tagas i anspråk för hästarnas och fordonens förande från mönstringsstället till vederbörlig afdelnings utrustningsort, utgår ersättning med två kronor om dagen jämte förplägnad i kvarteren eller portionsersättning beräknad efter en krona 50 öre om dagen för det antal dagar — mönstringsdagen oräknad — som erfordras såväl för färden till utrustningsorten, som ock, om fri resa å järnväg icke beredes, efter beräkning af tre nymil om dagen, för återfärden till hemvistet.

7. Alla vid inmönstringen å hästar och fordon med tillbehör iakttagna fel antecknas i de förteckningar och rullor, hvilka omförmälas i §§ 21 och 23.

8. Öfver de hästar och fordon, hvilka enligt § 5 mom. 3 lagen den legas af mönstringskommissionen, skall uppgöras särskild förteckning i två exemplar enligt § 22 förordningen den 12 augusti 1902.

9. För de hästar och fordon, hvilka uttagas för användning vid krigsmakten, utgår ersättning efter fyra kronor om dagen för häst samt 50 öre om dagen för enspändt fordon med selyg och en krona om dagen för tvåspändt fordon med selyg under den tid de tagas i anspråk, in- och afmönstringsdagarna häri icke inräknade.

10. För afhämtandet och återförandet af utskrifna hästar och fordon från utrustnings- eller aflämningsorten till hemvistet utgår för hvarje full nymil ersättning med belopp motsvarande för afhämtandet en krona för hvarje häraf upptagen person samt för återförandet för hvarje häst den maximilega per nymil, som för entreprenadskjuts är för orten bestämd, och för hvarje fordon den afgift, som, enligt gällande taxa, för tillhandahållande vid skjutsanstalterna af åkdon utaf enklare beskaffenhet finnes fastställd.

11. Ersättning för bortkomna, störtade eller skadade utskrifna hästar samt för förkomna eller skadade fordon med selyg bestämmes af vederbörlig mönstringskommission i tillämpliga delar i enlighet med arméförvaltningens intendentsdepartements kungörelse den 18 januari 1910 angående bestämmandet af ersättning för störtade eller skadade legda hästar m. m. vid truppförband tillhörande artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen.

§ 3.

I afseende å rekvisitioner för landstormen under öfningarna gälla följande närmare föreskrifter:

1. Rätt att göra rekvisition tillkommer:
  - befälhafvare för arméfördelning;
  - kommendant i fästning;
  - befälhafvare för inskrifningsområde;
  - befälhafvare för landstormskår;
  - befälhafvare för landstormsbataljon.

2. Befälhafvare för landstormsafdelning, som är stadd på tåg, utan att marschrut för tåget meddelats, så ock befälhafvare för detacherad landstormsafdelning må, äfven om han ej är att hänföra till de i mom. 1 nämnda befälhafvare, verkställa rekvisitioner.

3. Ersättning per dygn för kvarter utgår sommartid (1 april—31 oktober) med 20 öre per man samt vintertid (1 november—31 mars) med 50 öre per man. Stallrum för hästar och slaktdjur ersättes med 25 öre per dygn för hvarje häst eller slaktdjur.

4. Mat och foder, som lämnas i kvarteren, ersättes med 75 öre per man och dygn samt med en krona per häst eller slaktdjur och dygn.

5. Bränsle och lägerhalm ersätts, efter det pris, markegångstaxan upptager, med tjugofem procent förhöjning därutöfver.

6. Vård hos befolkningen för sjuka människor och hästar ersättes med tre kronor per dag och man samt två kronor per dag och häst.

7. I öfrigt skola stadgandena i förordningen den 8 juli 1898 med närmare bestämmelser för verkställighet af lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behof i tillämpliga delar lända till efterrättelse, dock att den i § 6 mom 1, nämnda kommission icke skall träda i verksamhet och att de landstormsområden, inom hvilka mobiliseringsöfningarna äga rum, äro att anse *såsom hemort*.
